

Waterschap
Rivierenland

Reactienota Notitie Reikwijdte en detailniveau

Dijkversterking Neder-Betuwe

Definitief d.d. 29 oktober 2018

sterke dijken
schoon water

Inleiding

De Waalbandijk in de Gemeente Neder-Betuwe, tussen Tiel en Wolferen, voldoet niet aan de huidige veiligheidseisen en moet versterkt worden. De dijkversterking wordt uitgevoerd door Waterschap Rivierenland, die de beheerder is van de dijk. Voordat de dijk wordt versterkt zijn diverse onderzoeken nodig, worden ontwerpen gemaakt, effecten en kosten bepaald en vergunningen aangevraagd. De realisatie van de dijkversterking is gepland in de periode 2021 - 2023.

Voor de verkenning van de dijkversterking Neder-Betuwe wordt ook een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Hiermee krijgen de milieubelangen een plek in de planafweging. Voorafgaand aan het opstellen van het MER stellen we een 'Notitie reikwijdte en detailniveau' (NRD) op. In de NRD staat welke alternatieven en welke milieuaspecten worden onderzocht, hoe uitgebreid en op welke manier.

De Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) voor de dijkversterking Waalbandijk Nederbetuwe heeft van 16 augustus tot en met 26 september 2018 ter inzage gelegen. Gedurende deze periode is de mogelijkheid geboden aan een ieder om op deze notitie te reageren. Daarnaast is bij de Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie m.e.r.) een advies aangevraagd.

Gedurende de inspraakperiode zijn 9 reacties en adviezen ontvangen. In verband met de bescherming van persoonsgegevens, zijn de naam- en adresgegevens niet vermeld voor zover deze herleidbaar zijn tot natuurlijke personen.

Nr	Organisatie/particulier
1	Gemeente Tiel
2	Vitens
3	Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland
4	Dijkbewoner
5	Dijkbewoner(s)
6	Gemeente Neder-Betuwe
7	Dijkbewoner
8	Dijkbewoner
9	LTO-Noord

In deze notitie zijn alle ontvangen opmerkingen gebundeld en door de Provincie Gelderland (als bevoegd gezag) in samenwerking met Waterschap voorzien van een reactie.

Advies Cie m.e.r.

Op 10 oktober 2018 is door de Cie m.e.r. een eerste advies gegeven. In het advies geeft de Commissie aanvullend op de NRD aan welke informatie voor het MER essentieel is om het milieubelang in de besluitvorming mee te kunnen nemen. Op 22 oktober 2018 is door initiatiefnemer en het bevoegd gezag van de mogelijkheid gebruik gemaakt om dit advies te bespreken. Op 25 oktober 2018 is het definitieve advies ontvangen. Aanvullend op de NRD zal het advies van de Cie m.e.r. bij het opstellen van het MER worden betrokken.

Nr	Datum	Naam indiener	Ingekomen reactie	Antwoord
1.0	13/09/18	Gemeente Tiel	Mist het onderscheid tussen permanente en tijdelijke effecten tijdens de realisatie in tabel 5 over Natuur in hoofdstuk 5. Vindt dit van belang voor de Natura2000 gebieden, omdat daar de permanente en tijdelijke effecten afzonderlijk beoordeeld moeten worden.	In de Verkenningsfase van de dijkversterking worden de permanente effecten onderzocht, die optreden wanneer de dijkversterking is afgerond. Tijdelijke effecten die optreden tijdens de realisatie van de dijkversterking worden onderzocht tijdens de Planuitwerkingsfase. Beide typen effecten worden in het MER opgenomen en worden meegenomen bij de besluiten over het project (zie ook pag. 22 van de NRD).
2.0	7/09/18	Vitens	Vragen bij de verdere uitwerking van het plan rekening te houden met de effecten op de grondwaterkwaliteit in het intrekgebied van de waterwinningen Kerk-Avezaath en Druten. Hebben een kaart met betreffende gebieden bijgevoegd.	Effecten op grondwaterstroming worden beoordeeld i.h.k.v. het MER.
			In het plangebied bevinden zich langs de Waalbandijk en/of door de Waal zelf geen belangrijke transport- en/of hoofdleidingen welke in het kader van de dijkversterking verlegd, verzaagd of gewijzigd moeten worden. Wanneer de daadwerkelijke verzwaringplannen voor wat betreft locatie en technische uitvoering bekend zijn, wenst Vitens wel een inventarisatie van de aan te pakken leidinggedeelten te maken om zo nodig met de initiatiefnemer afspraken te maken over het proces om tot daadwerkelijke uitvoering van de noodzakelijke verleggingen te komen.	T.k.n.
3.0	21/09/2018	RWS Oost-Nederland	Hoewel bij alternatief A (maximaal behoud van ruimte voor de rivier en buitendijkse natuur) wordt gesteld dat de ruimte voor de rivier in het winterbed niet wordt ingeperkt, geeft Figuur 4.3 in de NRD een ander beeld. Verzoeken om alternatief A zo in te richten dat in het geheel geen dijkversterking rivierwaarts plaatsvindt (ook niet	De oplossing voor de hoogteopgave, binnenwaartse stabiliteit en piping worden in dit alternatief aan de binnendijkse zijde ingevuld. Taludverflauwing naar 1:3 en een buitenwaartse stabiliteitsopgave worden buitendijks opgelost, om verstoring in het bestaande grondlichaam tot een minimum te beperken.

			<p>voor taludverflauwing of voor steunbermen. Netto 0 m2 dwarsprofiel rivierwaarts). Horen graag hoe de Provincie hier in staat middels hun reactie richting WSRL.</p>	<p>Het alternatief heeft als doel om ruimte voor de rivier en buitendijks natuur zoveel mogelijk te behouden. Echter is enig gebruik van de buitendijkse ruimte bij dit alternatief daardoor niet te voorkomen.</p>
			<p>Geven aan dat de opmerking over het criterium van aantasting van KRW-areaal niet is overgenomen. Willen dit graag alsnog opgenomen zien. Zowel in hoofdstuk 2 (onder kopje "Natuur") als relevant item, maar ook in het beoordelingskader in Hoofdstuk 5.</p>	<p>Effecten op KRW-wateren (areaal en kwaliteit) worden beoordeeld bij het thema "grond en oppervlaktewateren".</p>
			<p>Zijn van mening dat te veel als uitgangspunt wordt genomen dat eventuele mitigatie/compensatie van effecten op natuur -als gevolg van opstuwing-gerealiseerd kunnen worden in de uiterwaardontwikkeling in de Gouverneurs- en de Grote Willemspolder (verwijzen naar p.12 NRD). Vinden het een te snelle conclusie dat de rivierverruiming en natuurontwikkeling die daar mogelijk gaat worden gerealiseerd kan worden ingezet voor compensatiedoelinden voor de dijkversterking.</p>	<p>De herinrichting van de Gouverneurs- en Willemspolder is een project dat genoemd wordt bij de paragraaf "Projecten in voorbereiding".</p> <p>In het kader van het MER wordt een afzonderlijke afweging tussen alternatieven gemaakt, zonder daarbij op voorhand voor te sorteren op mogelijke compensatiemaatregelen.</p> <p>Na vaststelling van het voorkeursalternatief wordt bezien of compensatie aan de orde is, en zo ja welke mogelijkheden er hiertoe zijn.</p>
			<p>Als het HWBP-project zelf uitgaat van (mitigerende en) compenserende effecten van de uiterwaardontwikkeling in de Gouverneurs- en de Grote Willemspolder , dan zullen ook daarvan de effecten in beeld moeten worden gebracht (2de orde effect). Hebben het vermoeden dat het waterschap dat nog niet voorziet als iets wat binnen het HWBP-project te doen staat.</p>	<p>Als compensatiemaatregelen aan de orde zijn en er wordt gekozen voor maatregelen in de langsliggende uiterwaarden dan zullen de effecten van deze maatregelen integraal in beeld gebracht worden.</p>
			<p>Vinden de keuze van alternatieven niet helemaal goed te volgen. De alternatieven bestaan uit een drietal principeoplossingen (alternatief A, B, C) en een aantal specifieke oplossingen voor specifieke</p>	<p>De alternatieven zijn vanuit een thematische gedachte opgesteld per dijktraject (en dus niet per dijkvak). De afweging/beoordeling van effecten vindt ook plaats op clusterniveau.</p>

			locaties (alternatief D, E en F). Vinden het lastig te vergelijken als je deze alternatieven als gelijkwaardig opneemt in een MER. Vinden de Alternatieven D, E en F namelijk varianten van de hoofdalternatieven A, B en C en geen gelijkwaardige alternatieven.	Het kan zijn dat alternatieven op dijkvakniveau lokaal op elkaar lijken en beschouwd kunnen worden als een variant van een ander alternatief. Op trajectniveau is er echter weldegelijk sprake van onderscheid tussen de alternatieven.
			Vinden de tekst over de redeneerlijn buitendijks versterken op pagina 21 niet conform de redeneerlijn zelf. Verzoeken deze aan te laten sluiten bij de tekst van de redeneerlijn (is in een bijlage bijgevoegd).	Bij de tekst over (de redeneerlijn voor) buitendijks versterken, zal meer aansluiting worden gezocht bij de tekst van de ontvangen redeneerlijn.
			Wijzen erop dat RWS momenteel niet bezig is met een nadere uitwerking van de redeneerlijn. Er zijn wel gesprekken met Rivierenland, DGWB en de andere RWS diensten over de toepassing van de redeneerlijn, met als doel om deze zo uniform mogelijk toe te passen. Vinden dat dit geen onderdeel van de NRD hoeft te zijn. Vinden het voor de NRD alleen van belang dat de redeneerlijn wordt benoemd als beoordelingskader en dat deze ook terugkomt bij de beoordeling van de alternatieven.	T.k.n.
			Vinden het van belang dat het waterschap naast de effecten van de verschillende alternatieven en het VKA ook maatregelen onderzoekt om de waterstandseffecten van de buitendijkse versterking te compenseren. Bij buitendijkse versterking in het VKA, waarbij waterstandseffecten optreden zal aangegeven moeten worden welke compenserende maatregelen er in beeld zijn voor het compenseren van de effecten. Verwachten ook een inschatting van de haalbaarheid van de	Als compensatiemaatregelen aan de orde zijn in het voorkeursalternatief, dan zullen de effecten van deze maatregelen integraal in beeld gebracht worden in de planuitwerkingsfase.

			<p>compenserende maatregelen, waarbij rekening wordt gehouden met de effecten van de maatregelen op RWS-belangen (zoals hinderlijke aanzanding voor de scheepvaart). Geven aan dat als de compenserende maatregelen hinderlijke aanzanding veroorzaken dit een risico betekent voor de vergunbaarheid of een extra kostenpost kan zijn vanwege baggerwerk wat door RWS in rekening kan worden gebracht bij het waterschap (conform het veroorzakersbeginsel uit het BPRW).</p>	
			<p>Wijzen erop dat er op dit moment geen voorstel ligt over het schrappen van de Barro-reservering op het moment dat duidelijk wordt dat die vervangen kan worden door een combinatie van rivierverruiming in de Gouverneurspolder en de Grote Willemspolder, én dijkverhoging". De exacte status is daarmee nog niet bekend. Omdat voor het opheffing van deze reservering een MvB(=kabinetsbesluit) noodzakelijk is, vergt dit een uitvoerigere onderbouwing dan verwijzing naar het voorstel.</p>	<p>Deze afweging is gemaakt binnen de Voorkeursstrategie Waal en Merwedde, uitgebracht in juni 2014. In het kader van de langere termijn ambitie voor de grote rivieren wordt een nieuwe afweging gemaakt. Omdat deze later in tijd zit (na 2028) wordt hier geen rekening mee gehouden.</p>
			<p>Wijzen erop dat daar waar buitendijkse terugbouw van woningen of bedrijven aan de orde zou zijn, de effecten daarvan op de rivier ook beschouwd moeten worden.</p>	<p>Indien dit aan de orde is, worden de effecten daarvan in beeld gebracht.</p>
			<p>Bodemaspecten worden pas in een later stadium goed bekeken. Voor nu is het nog onduidelijk welke ingrepen er waar gedaan worden en of, -bij tegenkomen van eventuele verontreinigingen-, er gesaneerd moet worden.</p>	<p>T.k.n.</p>
			<p>Vinden het goed te constateren dat de Kader Richtlijn Water is meegenomen als</p>	<p>Effecten op KRW-wateren (areaal en kwaliteit) worden beoordeeld bij het thema "grond en oppervlaktewateren".</p>

			<p>beoordelingscriterium. Par. 3.4.1.: Met verwijzing naar de eerdere opmerking over de aantasting van KRW-areaal; geeft men aan dat toegevoegd zou moeten worden dat er rekening gehouden dient te worden met (het behoud van!) de ecologische waterkwaliteit (KRW). Daarbij wordt gewezen op de mogelijke noodzaak van compensatie/mitigatie, bijvoorbeeld als buitendijkse dijkversterking leidt tot dempen van ondiepe waterpartijen.</p>	
4.0	27/09/2018	Dijkbewoner	<p>Pagina 7: Het projectgebied betreft zoals beschreven de fruitschuur van Nederland. (Hoogstam-) fruitboomgaarden maken deel uit van het cultuurhistorisch landschap en moet bij de dijkversterking worden behouden. Vraagt zich af hoe en in welke mate (hoogstam)fruitboomgaarden en het behouden van deze boomgaarden worden meegewogen in de alternatieven.</p>	<p>Effecten op het cultuurhistorisch landschap worden per alternatief in beeld gebracht bij het thema “Cultuurhistorie en archeologie”.</p> <p>Daarnaast geldt dat er een specifiek alternatief is, alternatief E: agrarisch cultuurlandschap, die ondermeer fruitboomgaarden inpast in het dijkversterkingsontwerp.</p>
			<p>Tabel 4.1: In de notitie voor dijkvak 15 staan de alternatieven A,B,C en E als 'mogelijk' weergegeven. Wil graag weten welke onderbouwing/classificatie daar aan ten grondslag ligt mede gezien het feit dat binnen het dijkvak niet 2 maar 3 woningen binnendijks zijn gelegen en geraakt worden en 1 woning buitendijks.</p>	<p>(Zie toelichting op pag. 15)</p> <p>Als eerste stap in het ontwerpproces van de dijkversterking is per dijkvak onderzocht of er onoverkomelijke belemmeringen zijn voor een binnendijkse of buitendijkse dijkversterking of een versterking met minimaal ruimtebeslag door een constructie. Bij grote belemmeringen kan een oplossing afvallen voor de volgende ontwerpstep. Deze afweging is beschreven in de zogenoemde “factsheets” per dijkvak, waar belanghebbenden medio april/mei 2018 op konden reageren via het online participatie-platform (zie www.dijkversterkingnederbetuwe.nl). In elke factsheet is</p>

				<p>het maximale ruimtebeslag getoond indien binnen- of buitendijks versterkt zou worden, of indien de dijk met een constructie en daarmee een minimaal ruimtebeslag zou worden versterkt. Daarmee wordt een eerste beeld verkregen van de waarden of objecten welke binnen dit ruimtebeslag zouden vallen. Op basis van deze feiten ("facts") is bepaald welke hoofdoplossingen kansrijk zijn en welke afvallen.</p> <p>Voor dijkvak 15 zijn in de eerste stap (zeef 1) geen onoverkomelijke belemmeringen geconstateerd, waardoor alle oplossingen op dijkvakniveau als kansrijk zijn beschouwd.</p>
			<p>Figuur 3.4: In de NRD staat een impressie van 'plan Gouveneurspolder'. In welke mate is het plan zoals getoond meegewogen in de plannen en maatregelen voor de dijkversterking? Vraagt daarbij eenduidig aan te geven wat het effect is van het uitvoeren van de plannen (Gouveneurspolder en grote Willemspolder) op de voorgenomen dijkversterking.</p>	<p>De plannen voor de herinrichting van de Gouveneurspolder en Grote Willemspolder worden niet meegewogen in het dijkversterkingsproject, maar volgen een separaat spoor.</p>
			<p>Natuur: In de NRD en tijdens de informatieavonden wordt natuur aangehaald als een aspect/item waardoor buitendijks versterken mogelijk niet zou kunnen. Vraagt of kan worden aangegeven hoe de ontwikkeling van de beide polders zich verhoudt ten opzichte van het argument wat voor de dijkversterking wordt gegeven. De polders worden immers ook buitendijks aangepakt en hebben impact op Natuur.</p>	<p>De plannen voor de herinrichting van de Gouveneurspolder en Grote Willemspolder worden niet meegewogen in het dijkversterkingsproject, maar volgen een separaat spoor.</p> <p>Enkel de effecten van de dijkversterking op natuurwaarden worden i.h.k.v. het MER in beeld gebracht.</p>

			<p>Alternatieven: Door de jaren heen is de dijk steeds versterkt doormiddel van het aanbrengen van grond. De exacte samenstelling van de dijk is vaak niet compleet bekend waardoor zekerheidshalve er meer verstevigd wordt dan mogelijk noodzakelijk. Is daarom van mening dat de alternatieven gericht zijn op 'renovatie' en niet op een 'nieuwbouw' alternatief. Verwijst naar andere plaatsen wordt dit ook toegepast (Duitsland) het afgraven en opnieuw opbouwen van de dijk (dijkvakken). Is van mening dat met het opnieuw bouwen van dijken de sterkte, stabiliteit etc. beter bekend is en daarom mogelijk compacter kan worden gebouwd. Hiermee komen mogelijk ook andere maatregelen naar voren voor het tegengaan van piping. Voor een goede en juiste afweging verzoekt hij om ook het alternatief nieuwbouw van de dijk (dijkvakken) op te nemen en mee te nemen in de beoordeling en dwarsdoorsneden.</p>	<p>In de verkenningsfase gaan we uit van aanpassing van de bestaande dijk. Nieuwbouw leidt niet tot andere keuzes voor het VKA.</p> <p>Nieuwbouw heeft geen invloed op de hoogte van de dijk. Mogelijk zal door zetting en klink de dijk zelfs iets hoger aangelegd moeten worden dan bij aanpassing van de bestaande dijk. Optimalisatie van het dwarsprofiel voor stabiliteit kan in de volgende fase worden overwogen.</p> <p>Doordat bij nieuwbouw meer grondverzet nodig is, is dit meestal duurder dan aanpassen.</p> <p>Op voorhand is het niet duidelijk of nieuwbouw leidt tot een compactere dijk. Oude klei is meestal sterker dan nieuwe klei.</p> <p>Nieuwbouw is daarnaast complex. Dijken moeten in Nederland permanent in functie blijven, ook in de zomer. Bovenstaande overwegingen hebben ertoe geleid dat complete nieuwbouw niet als reëel alternatief is meegenomen.</p>
			<p>Innovatie: Heeft onlangs kennisgenomen van berichten over het dempende effect van wilgenbomen op hoogte van de golfslag (overslag). In de NRD vindt hij niets terug over deze 'innovatie' of dit soort toepassingen?</p>	<p>Golfreducerende vegetatie is als bouwsteen beschouwd, maar binnen Neder-Betuwe afgefallen als kansrijke innovatie.</p>
			<p>Algemeen: De voorgenomen dijkversterking komt voort uit het niet voldoen aan nieuwe normen. Vraagt zich af in welke mate en op welke wijze het complete systeem (stroomgebied) en de maatregelen welke</p>	<p>Project Neder-Betuwe maakt onderdeel uit het HWBP-programma waar op grotere schaal gekeken wordt naar het complete systeem.</p>

			daar op specifieke locaties wordt genomen, worden meegenomen in de uiteindelijke uitkomsten voor dit deel van de dijk?	
5.0	19/09/2018	Dijkbewoner(s)	Vinden de beschrijving van cultuurhistorische waarde te beknopt omschreven en is daarmee een beperking van het MER-onderzoek. Zien hier graag de navolgende uitbreiding: Cultuurhistorie omvat ook de oude sporen van de harmonie tussen dorp en rivier, alsmede de beleving van de rivier en dorp. Vinden dat dit onderdeel een prominente plaats in het MER-onderzoek moet krijgen.	Cultuurhistorische belevingswaarden zullen worden beschouwd i.h.k.v. het MER.
			Vinden dat de dijkvakken 23 en 24 (dorpskern Ochten) de letterlijke verbinding vormen tussen deze twee Gouverneurspolder en de Grote Willemspolder. (Ter hoogte van deze twee dijkvakken is sprake van een heel smalle polder waardoor dorp en rivier natuurlijk in elkaar overgaan. Dit is van oudsher een unieke situatie waarbij men de beleving van de rivier vanuit het dorp en de beleving van het dorp vanaf de uiterwaard/rivier/overzijde duidelijk terugvindt in het dijklichaam en in de (situering van de) bebouwing) Vinden dat deze dijkvakken daarom extra aandacht moeten krijgen in het MER-onderzoek, zodat alternatieve dijkophogingsmethoden, anders dan ophogen met grond, niet beperkt worden.	De aanwezige landschappelijke waarden bij dijkvak 23 en 24 worden meegenomen bij het ontwerp van de alternatieven en afgewogen i.h.k.v. het MER.
			Wensen alternatief D (dorpsontwikkeling en recreatie) bij dijkvakken 23 en 24 breder te stellen, waarbij m.n. ook bebouwing en recreatie <u>op</u> de dijk in de MER wordt onderzocht.	Ontwikkelingen op de dijk worden meegenomen bij de verdere vormgeving van alternatief D. Nieuwe bebouwing op de dijk is geen specifiek doel van de dijkversterking en wordt niet onderzocht.

6.0	25/09/2018	Gemeente Neder-Betuwe	Zijn verheugd dat ten behoeve van de inpassing van de dijkversterkingsmaatregelen een Ruimtelijk Kwaliteitskader (RKK) is opgesteld door Bosch Slabbers met daarin de vier leidende ontwerpprincipes.	T.k.n.
			Constateren dat bij deze opgave rekening wordt gehouden met andere ontwikkelingen in het gebied, waardoor werk met werk kan worden gemaakt. Achten het van groot belang dat alle lopende projecten die in de directe omgeving van het betreffende dijkvak nu en in de nabije toekomst spelen een plek krijgen in de NRD. Zien belangrijke meekoppelkansen om op een efficiënte wijze werk met werk te maken, die niet uit het oog verloren mogen worden.	T.k.n.
			Verwijzen naar een brief d.d. 25 april 2018 aan Gedeputeerde Staten inzake het voorkeursalternatief Varik - Heesselt, met daarin verwoord dat door deze keuze de consequenties voor een mogelijke dijkteruglegging bij Dodewaard voor de gemeente Neder-Betuwe niet acceptabel zijn.	Een dijkteruglegging bij Dodewaard vormt geen onderdeel van de scope van de dijkversterking.
			Verzoeken bij projecten in voorbereiding naast de projecten gebiedsontwikkeling Ochten en uiterwaardontwikkeling Gouverneurspolder en Grote Willemspolder ook de volgende projecten toe te voegen: <ul style="list-style-type: none"> • Herontwikkeling dorps huis IJzendoorn en omgeving • Project Gastvrije Waaldijk (toeristische fietsroute) • Project De Schatkist van Neder-Betuwe (cultuurhistorie) 	Deze projecten worden toegevoegd.

			<ul style="list-style-type: none"> • Centrumontwikkeling Ochten 	
			<p><i>Klimaat</i> Verzoeken u in het alternatief D (dorpsontwikkeling en recreatie) ook de klimaatdijk als volwaardige optie mee te nemen. Dit sluit ook aan bij de provinciale ambities voor het dijkenlandschap zoals vertaald in de ontwerp Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (juni 2018). Tevens wordt het verzoek gedaan om dit alternatief breder te omschrijven; Dit vanuit kansen voor bebouwing en recreatieve voorzieningen op de dijk.</p>	De nieuwe norm leidt binnen Neder-Betuwe tot een forse dijkopgave. Een klimaatdijk heeft een nog grotere ruimtelijke impact. Hiervoor zijn binnen het plangebied geen kansrijke locaties voorzien. Ook zonder klimaatdijk liggen er kansen voor bebouwing en recreatieve voorzieningen aan en op de dijk.
			<p>Glasvezel In de gehele Regio Rivierenland wordt momenteel toegewerkt naar de aanleg van een gebiedsdekkend glasvezelnetwerk. Verzoeken bij de opgave dijkversterking rekening te houden met deze ontwikkeling en waar mogelijk werk met werk te realiseren.</p>	T.k.n. Opmerking heeft geen weerslag op de NRD.
			<p>Cultuurhistorie en archeologische waarden Het project de Schatkist van Neder-Betuwe dat momenteel door de gemeente wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met inwoners en deskundige samenwerkingspartners, brengt in beeld welke cultuurhistorische, archeologische en landschappelijke elementen van toekomstwaarde zijn en kansrijk om te behouden en versterken. Het water en het dijkenlandschap bepalen in hoge mate de identiteit van het gebied. Daarom worden de resultaten van dit project als bouwsteen meegenomen bij de ontwikkeling van de gemeentelijke Omgevingsvisie. Bovendien zijn in</p>	Effecten op cultuurhistorische elementen worden beschreven bij het thema "Cultuurhistorie en archeologie"

			de bestemmingsplannen van de gemeente Neder-Betuwe specifieke natuur- en cultuurhistorische waarden opgenomen, die naar mening van de gemeente gerespecteerd dienen te worden. Verzoeken bij de m.e.r.-procedure het behoud en herstel van deze cultuurhistorische elementen mee te nemen.	
			<i>Ochten specifiek</i> Ochten heeft historisch gezien altijd een unieke verbinding gehad met de rivier. Uit tabel 4.1. van de NRD blijkt dat er op het dijktracé (dijkvakken 23 en 24) geen ruimte is voor binnen- of buitendijkse versterking. Pleiten er voor om in de MER passende alternatieven te betrekken ter voorkoming van een dijkverhoging. Dit niet direct voor het tegengaan van het verlies van uitzicht maar om recht te doen aan de cultuurhistorische situatie en de wens het dorp Ochten weer (zichtbaar) te verbinden met de rivier. Een ophoging van de dijk past daar niet bij, aldus de gemeente.	Maatwerk ter voorkoming van een dijkverhoging wordt pas onderzocht indien de dijk (plaatselijk) niet inpasbaar blijkt te zijn of indien er onoverkomelijke (milieu)effecten geconstateerd worden. Beiden zijn vooralsnog niet aan de orde.
			In het verlengde van voorgaande reactie wordt opgemerkt dat de beschrijving van de cultuurhistorische waarde van het dijktraject bij Ochten steviger en breder verwoord zou moeten worden en een prominenter plek in de MER zou moeten krijgen.	Effecten op cultuurhistorische waarden worden beschreven bij het thema “Cultuurhistorie en archeologie”. Op plaatsen met relatief veel aanwezige waarden, zoals bij Ochten, wordt hier nadrukkelijk op ingegaan.
			Voor het dijkvak 23-25 tussen de Cuneraweg en de Domeinstraat wordt speciale aandacht gevraagd voor het zoeken naar een oplossing voor de huidige verkeerssituatie. Deze dijkvakken zijn bestemd als officiële ontsluiting voor het vrachtverkeer van en naar de bedrijven aan de	Het oplossen van de huidige verkeersveiligheid is geen specifieke opgave vanuit het dijkversterkingsproject. Als onderdeel van alternatief D worden de mogelijkheden hiertoe desalniettemin onderzocht.

			Bonegraafseweg en vormen een officiële omleidingsroute vanwege de 30-km zone (verblijfsgebied) en het verbod voor doorgaand vrachtverkeer in het dorp.	
			Ten aanzien van de in de NRD benoemde gebiedsontwikkeling Veerhaven Ochten staat vermeld dat momenteel wordt onderzocht welke besluiten nodig zijn om te bepalen welke specifieke elementen opgenomen gaan worden in de MER voor de dijkversterking. Adviseren om wezenlijke projectonderdelen van deze gebiedsontwikkeling (zoals onder andere de aanleg van het hoogwatervrije terrein (TOP) in ieder geval mee te nemen in de MER voor de dijkversterking.	Het ruimtebeslag van het hoogwatervrije terrein (TOP-locatie) wordt meegenomen in het MER. Het gebruik van de TOP-locatie niet.
			De gemeente Druten werkt aan de ontwikkeling van de Drutensche waarden. Vinden dat de mogelijke gevolgen van deze ontwikkeling voor het kwelwater in Ochten, op voorhand inzichtelijk dienen te zijn gemaakt. Verzoeken ook een doorrekening van piping en opstuwing mee te nemen.	Dit project valt buiten de scope van het dijkversterkingsproject Neder-Betuwe
			<i>Ontwikkelingen IJzendoorn</i> Met de nieuwe ontwikkelingen van het dorps huis IJzendoorn wordt gestreefd naar herstel van de oorspronkelijke verbinding tussen het dorp en de rivier. Bij de dijkversterking ziet de gemeente als belangrijke meekoppelkans het realiseren van een dorpsboulevard-achtige inrichting, parkeervoorzieningen en extensieve recreatieve ontwikkelingen. Dit vereist een nieuwe ontsluiting tussen de dijk en dorps huis. Verzoeken deze	De dorpontwikkeling bij IJzendoorn wordt onderzocht als onderdeel van Alternatief D. Bij de verdere uitwerking van het uiteindelijke voorkeursalternatief voor de dijkversterking, worden de ontwikkelingen rondom het nieuwe dorps huis betrokken.

			ontwikkelingsrichting als variant mee te nemen in de NRD.	
			<p><i>Verkeersveiligheid</i></p> <p>Op dit moment is er op de kruising van de Waalbandijk met de Welysestraat (ter hoogte van herberg De Engel) sprake van een onduidelijke en onveilige verkeerssituatie. De hoofdroute voor doorgaand verkeer gaat nu vloeiend naar beneden over in de Welysestraat, terwijl het vervolg van het dijklichaam een zijweg van rechts is. Verkeer rijdt zodoende met hoger(re) snelheid de dijk af (de Welysestraat in), terwijl er een onoverzichtelijke bocht op korte afstand ligt. Dit zorgt ervoor dat verkeer vanaf de dijk voor tegenliggers te laat zichtbaar is en andersom. Evenmin is het natuurlijk verloop van de dijk goed zichtbaar. Gemeente vindt het wenselijk om deze situatie aan te passen en er voor te zorgen dat de Welysestraat weer een zijweg van de dijk vormt, de dijk weer een natuurlijk verloop heeft en ter plaatse herkenbaar is. Dit dient zodanig vormgegeven worden dat tegenliggers elkaar ter hoogte van de bocht goed kunnen zien. Een dergelijke oplossing is bevorderlijk voor de veiligheid. Verzoeken hiermee rekening te houden.</p>	Effecten op de “Verkeersveiligheid en bereikbaarheid” worden beschouwd i.h.k.v. het MER.
			<p><i>Woonbestemmingen</i></p> <p>Ten aanzien van woonbestemmingen op of aan de dijk is het van belang rekening te houden met of na te gaan waar mogelijk woningbouw kan worden ingepast. In het bijzonder denkt de gemeente hierbij aan het terugbrengen van woningen in het dorp Ooij die verwijzen naar de historie en het</p>	Nieuwe bebouwing op of langs de dijk is geen specifiek doel van de dijkversterking en wordt niet onderzocht.

			verdwijnen van woningen tijdens eerdere dijkversterkingen.	
			<p><i>4.3 Toelichting op de alternatieven</i></p> <p>In de NRD wordt niet gesproken over de mogelijkheden om een "klimaatdijk" in te zetten voor een goede inpassing rond de aanliggende en nabij gelegen dorpen. Verzoeken u deze passage toe te voegen.</p>	De nieuwe norm leidt binnen Neder-Betuwe tot een forse dijkopgave. Een klimaatdijk heeft een nog grotere ruimtelijke impact. Binnen het plangebied zijn geen kansrijke locaties voor een klimaatdijk voorzien.
			<p><i>Bereikbaarheid/leefbaarheid, transportroutes en overlast</i></p> <p>Uiteraard komen bij de uitvoering van de dijkversterking ook enkele praktische zaken onder de aandacht. Hoewel dit voor de MER prematuur is, verzoekt de gemeente tijdig aandacht te geven aan het bepalen van transportroutes, de blijvende bereikbaarheid van dorpen en belendende percelen en de beperking van overlast. Een en ander dient tijdig te worden afgestemd met de hulpdiensten. Vragen ook aandacht voor de verlegging of inpassing van kabels en leidingen. Gaan ervan uit dat voldoende rekening wordt houden met een gepaste schadeloosstellingsregeling voor direct belanghebbenden.</p>	Effecten op de "Verkeersveiligheid en bereikbaarheid" en "Hinder tijdens uitvoering" worden beschouwd i.h.k.v. het MER.
7.0	24/09/2018	Dijkbewoner	Vinden hun huis de mooiste plek van Ochten (Waalbandijk 63) vanwege de karakteristieke waarde van het huis, het uitzicht over de dijk op de uiterwaarden, en vanwege het feit dat dit het grootouderlijk huis is en het goede gevoel dat het geeft.	T.k.n.
			Kunnen de inpassingsopgave enorm waarderen, waarbij het uitgangspunt is 'de huidige functies en waarden in het projectgebied'. Hoewel als	T.k.n.

			voorbeeld alle aandachtspunten die aangedragen worden door de omgeving / bewoners worden gegeven, is het niet duidelijk hoe de opgaven en criteria zich tot elkaar verhouden. Gaan er desalniettemin vanuit dat een oplossing wordt gevonden waarbij deze opgaven naar tevredenheid worden ingevuld.	
			Vinden de ruimtelijke kwaliteit binnen het beoordelingskader van belang. Willen het karakteristieke kenmerk van het dijkhuis - de zichtlijnen vanuit het huis op de uiterwaarden - behouden.	T.k.n.
			De alternatieven worden beoordeeld langs het beoordelingskader. In het beoordelingskader (tabel 5.1) staat bij het criterium 'Bebouwing en bedrijvigheid' het sub criterium 'fysieke invloed op bestaande bebouwing of percelen (aantal woningen, aantal woningen met verminderd woongenot)'. Wij hebben hierop een drietal opmerkingen:	
			1. In de NRD wordt het detailniveau van de beoordeling bepaald en vastgelegd. Verzoeken om - verminderd woongenot - nader te detailleren met het – behoud van zichtlijnen vanuit de woningen op de uiterwaarden -. Vinden deze toevoeging / detaillering belangrijk voor alle bewoners van huizen op en rondom de dijk.	Behoud van zichtlijnen vanuit de woningen op de uiterwaarden maakt onderdeel uit van de beoordeling op het criterium "verminderd woongenot".
			2. De beoordelingsmethodiek is 'Deels kwantitatief a.d.h.v. aantal objecten'. Vinden het onduidelijk wat met 'deels' bedoeld wordt. Gezien de waarde van dit criterium voor alle bewoners op en rondom de dijk,	Met deels wordt bedoeld dat de beoordeling deels kwantitatief en deels kwalitatief worden uitgevoerd.

			doen ze het voorstel om ook dit criterium kwalitatief te beoordelen.	
			3. De onderlinge weegfactoren zijn niet meegegeven. In de bewonersavond van 17 september werd verteld dat de bestuurders van het Waterschap deze factoren gaan bepalen. Vinden het woongenot van groot belang en vinden dat dit criterium wegvalt bij alle andere criteria. Doen bij het bestuur als volksvertegenwoordigers de oproep het criterium – verminderd woongenot met voorgestelde detaillering behouden huidige zichtlijnen – een invloedrijke weegfactor mee te geven.	In het MER worden geen weegfactoren toegepast op de verschillende criteria.
8.0	23/09/2018	Dijkbewoner	<p>Hoewel uw rapport zeer uitgebreid is, mis ik detailinformatie inzake de noodzakelijke verhoging van de dijk ter plaatse van onze woning op adres Waalbandijk 12 te Ochten.</p> <p>De door uw verstrekte informatie geeft verhoging aan tussen 0,0 en 0,5 meter. Ik kan mij voorstellen dat u reeds de nauwkeurigheid van de verhoging ook kunt opgeven in stappen van 10 cm.</p> <p>Hierbij vriendelijk verzoek deze relevante informatie op korte termijn naar ons te sturen.</p>	Opmerking heeft geen weerslag op de NRD.
			Ter plaatse van ons huis is reeds buitendijks aanzienlijke versterking (dijk is over aanzienlijk lengte ca 2 keer de normale breedte) aanwezig en ik kan mij moeilijk voorstellen dat de huidige status buitendijks niet voldoende is. Wijziging van het dijklichaam buitendijks kan voor ons waardedaling van de woning meebrengen en daarnaast ook ons woongenot aantasten. Deze 2	In het MER worden alle alternatieven integraal afgewogen. Daarbij worden in dit stadium van het project geen lokale uitzonderingen gemaakt.

			<p>mogelijke negatieve effecten zijn voor ons niet acceptabel.</p> <p>Hierbij ons verzoek om in het MER onderzoek ter plaatse van ons huis uitsluitend varianten van dijkveranderingen te onderzoeken, waarbij geen sprake is van waardedaling en/of aantasting van ons woongenot.</p>	
9.0	27/09/2018	LTO-Noord	<p>Vinden de landbouw van grote betekenis in het buitengebied rondom de dijk in de Gelderse gemeente Neder-Betuwe. Vanuit economisch, sociaal en landschappelijk oogpunt is de landbouw een onmisbare drager van het gebied. Landbouw is immers de hoofdfunctie in het buitengebied. De landbouw heeft in de loop van de eeuwen mede het landschap gevormd. Dus zonder enige twijfel heeft de landbouw een belangrijke rol als beheerder van het landschap. De landbouw accepteert haar rol als beheerder van het landschap graag binnen de daarvoor relevante kaders. Belangrijke randvoorwaarden zijn dat de land- en tuinbouw zich kan ontwikkelen en aanpassen aan de eisen die de markt en maatschappij aan haar stellen.</p>	T.k.n.
			<p><i>Milieueffecten</i></p> <p>In hoofdstuk 4 geeft u aan op welke manier de milieueffecten worden betrokken bij de keuzes over de dijkversterking. Eén van de mogelijkheden die u schetst voor het versterken van de dijk is het versterken van de dijk met grond aan de binnenzijde van de dijk. Dit heeft, zoals u zelf ook al aangeeft bij de beschrijving van alternatief A, gevolgen voor de bewoners langs de dijk. Ook voor agrarisch ondernemers met percelen langs de dijk</p>	<p>Effecten op de bebouwing en bedrijvigheid (waaronder ook fruitteelt) worden onderzocht i.h.k.v. het MER.</p>

			<p>heeft dit grote invloed. Zijn van mening dat er goed geanalyseerd moet worden wat de gevolgen zijn van de dijkaanpassing voor de agrarische bedrijven, zeker omdat er veel percelen met fruitteelt aanwezig zijn en omdat de Rijksoverheid grondgebondenheid steeds belangrijker vindt. Agrarische bedrijven moeten immers een bestaansrecht en economisch rendabel perspectief kunnen behouden. Grondgebondenheid is wettelijk vastgelegd, zodra een agrarisch bedrijf grond moet afstaan voor de dijk, dan moet een veehouder ook vee weg doen. Daarnaast zijn er langs de dijk relatief veel percelen met fruitteelt, fruittelers laten voor een relatief lange periode hun eens aangeplante boom staan, dit betekent dat er een forse investering wordt gedaan voor jaren. Een dijkversterking met grond binnenwaarts kan niet zomaar voorbijgaan aan de gevolgen hiervan voor de agrarisch ondernemer. Zijn daarom van mening dat dit aspect in de NRD moet worden meegenomen.</p>	
			<p>Vinden het verder belangrijk voor de continuïteit van de agrarische bedrijven dat agrariërs worden gecompenseerd in grond, omdat dit beter past dan een geldcompensatie. Bij compensatie in grond voorkom je dat bedrijven vee moeten wegdoen. Ook dit zou moeten worden meegenomen in de NRD.</p>	<p>Compensatie van grond wordt niet meegenomen in het MER. Dit is immers geen milieueffect.</p> <p>Daar waar compensatie van landbouwgrond aan de orde is, zal dit worden onderzocht in het kader van het dijkversterkingsproject.</p>
			<p><i>Natuurcompensatie</i> Onder alternatief B geeft het NRD aan dat wanneer bij de uitvoering van het dijkversterkingsproject schadelijke effecten op beschermde natuurwaarden niet kunnen worden</p>	<p>Indien compenserende maatregelen voor natuur aan de orde zijn, dan worden de effecten hiervan in beeld gebracht.</p>

			<p>voorkomen of beperkt de beschadigde natuur gecompenseerd moet worden. Bij natuurcompensatie kan het gaan om fysieke compensatie. Omdat hiervoor landbouwgronden in beeld komen leidt natuurcompensatie binnen de sector tot een grondclaim. (Afhankelijk van het type natuur kan dat meer zijn dan 100%) Vinden dat dit aspect goed moet worden bekeken in de NRD. Daarnaast kan compensatie in de nabijheid van het plangebied grote gevolgen hebben voor de agrarische bedrijven. Bijvoorbeeld de schade die foeragerende ganzen geven aan agrarische gronden. Verzoeken over dit onderwerp nadere toelichting te geven over op welke wijze natuurcompensatie mogelijk wordt vormgegeven en in de NRD te onderzoeken welke effecten dit heeft op de agrarische sector.</p>	
			<p>Vragen daarnaast om rekening te houden met de belangen van de agrarische sector bij het inzaai beleid van de nieuwe bermen of dijken om zodoende de onkruiddruk zo beperkte mogelijk te houden.</p>	<p>T.k.n. Opmerking heeft geen weerslag op de NRD.</p>
			<p><i>Dijk in agrarisch cultuurlandschap</i> Vinden het positief dat in alternatief E een mogelijkheid wordt geschetst voor het inpassen van de dijkversterking in het agrarisch cultuurlandschap en waarbij het grondgebruik van boomgaarden en weilanden doorlopen tot de kernzone van de dijk.</p>	<p>T.k.n.</p>
			<p><i>Grondwater</i> In de verkenningsfase worden de permanente effecten van de dijkversterking onderzocht. Dijkversterking betekent dat er ingrepen in de</p>	<p>T.k.n.</p>

			<p>ondergrond gaan plaatsvinden. Dat kan leiden tot nieuwe grondwaterstromen of dat die stromen zich gaan verleggen. Dat kan kwelproblemen binnendijs opleveren. Kwel beperkt de gebruikswaarde van de grond. Vinden het fijn om te lezen dat dit aspect in de NRD meegenomen wordt.</p>	
			<p><i>Bereikbaarheid en ontsluiting</i> De dijkaanpassing die mogelijk gevolgen heeft op het gebruik van de weg op de dijk, heeft mogelijk grote gevolgen voor de bereikbaarheid van agrarische gronden en de agrarische bedrijven. Vinden dat dit een belangrijk punt van aandacht moet zijn in het onderzoek.</p>	<p>Effecten op de bereikbaarheid en ontsluiting worden in het MER onderzocht i.h.k.v. het thema “Verkeersveiligheid en bereikbaarheid”</p>
			<p><i>Aanleg glasvezel en riolering</i> Het is belangrijk voor de digitale bereikbaarheid van het gebied om de aanleg van glasvezel als meekoppelproject te onderzoeken. Zijn er tevens voorstander van om tijdens deze dijkversterking direct ook riolering in het gebied aan te leggen. Hierdoor behoud het gebied een aantrekkelijk klimaat voor de agrarische sector.</p>	<p>T.k.n. Opmerking heeft geen weerslag op de NRD.</p>